

2016

ZIKUÑAGAKO AMA KAPERERA

(1610 - 2016)

Jose Luis Aperribai
(HERNANI 2016)

Kaperaren historia

1610ean Francisco de Marrubiza hargin-maisuak elizako sakristia ari zen egiten Miguel de Aranburu fraidearen planoen arabera. 1628an, hiriak izendatutako adituek sakristiako hargintza-lanak eta sabaia ikertu zituzten, eta ontzat eman, erabakitako traza eta izkribuen arabera bete zirelako.

1686an, sakristia zaharrea bere kapera eraikitzeko Fermin de Sasoeta jaunak Mexikotik egindako eskabideari baldintza hauek ezarri zizkioten: sakristia berria eraikitzea, aldare nagusirako bi ate irekiz alboetatik; kapera bera eliz aurrealdeari zegokion era eraikitzea, material egokiak erabiliz. Eta edozein arrazoigatik kaperaren langintzak jarraitzen ez baziren, Parroki Elizaren esku geratuko zela, inongo eskubiderik gabe senitartekoen aldetik. Eta hala, emandako hitza behin eta berriro bete ez izanagatik, Elizaren esku geratu zen 1847an, eta teilatuaren konponketa-lanak egin ziren.

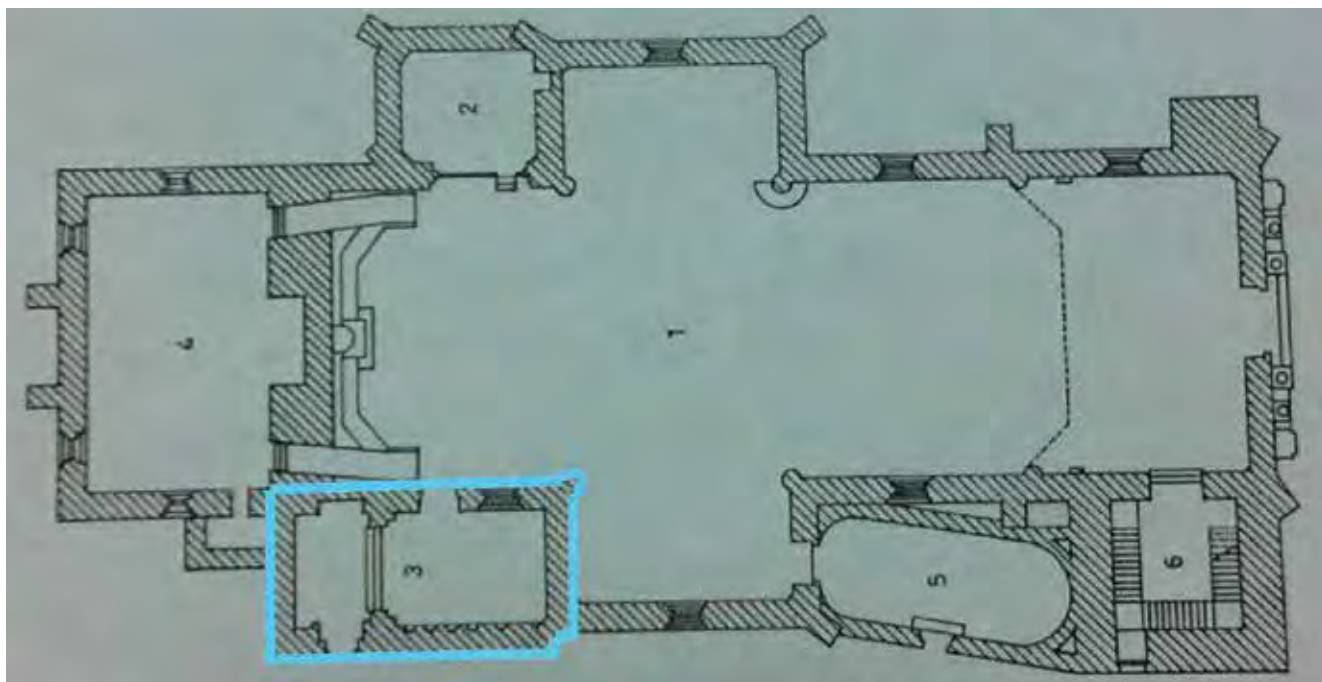
1963an, berogailuaren galdara hantxe instalatu zen. 1992an estaldura berritu zen eta bertarako atea ireki Ezkiaga pasealekutik. Eta, gaur egun, elizlanak hasi zirela 500 urte eta gero, langintza burutu da Zikuñagako Ama kapera bertan kokatuz.

San Joan Bataiatzailea zaindariaren eliza lekuz aldatu bazen, duela 500 urte, lehen parroki elizatik (agustindarren monasterioa denetik, alegia), esan behar da Zikuñaganako Ama zaindarikideari ere kultulekua egokitzea bidezko iruditu dela, hain zuzen, bera desagerrarazi zuteneko 37. urtemugako Ostegun Santu egunez.

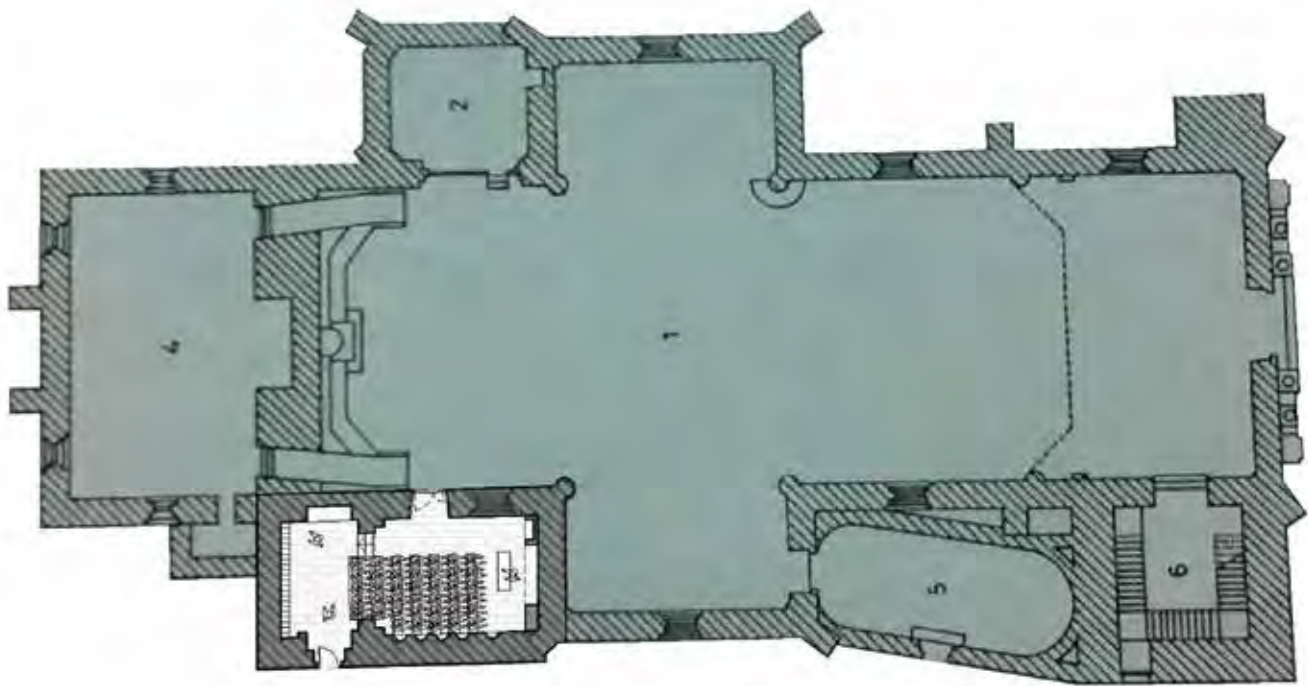
Zikuñagako kapera berriaren arrazoibidea

Kapera berria eraikitzeko orduan arrazoi eta osagai desberdinak bildu eta jaso nahi izan dira:

1. Duela lau bat mendeko sakristia zaharrea eraikitzen hasi ziren kapera bukatu gabe utzi zuten.

Parroki elizaren oin-planoa. Zikuñagako Ama kaperaren kokagunea (3).

Parroki elizaren oin-planoa. Zikuñagako Ama kaperaren egitura (3).

Zikuñagako Ama kapera eraiki aurreko itxura.

Baditu bere baitan hainbat lan arkitektoniko eder (arku, pilare, hormakonka, kapitel, eta beste apaingarri) bistaratzea merezi izan dutenak.

2. Bada gure Hernani herriaren zaindari dugun Zikuñagako Andre Mariari historikoki zor diogun kultu-leku bat eskaini beharra gure erlijiotasun-bizitzan. Haren imajina desagerrarazi eta ermita eraitsi zutenetik hainbat urte igaro dira. Hori dela eta, kapera, behin bukatu eta gero, berari eskaintzea bidezko iritzi izan da.
3. Ikusirik hildakoen gorpuen errausketa gure artean nola ugaltzen ari den eta errauskak non ezarri edo barreiatu auzitan dagoen, kapera honetan leku bat egokitzeari on iritzi da. Eta, modu honetan, tradizio zahar bati lotzen gatzazkio: gorpuak eliza barnean ehortzeari, alegia. Osasun

eta higiene arrazoiengatik elizetatik eta herritik urrundu baziren oraingo hilerrietara, errauskutzategi edo kolunbarioen bidez berriro eliz barnera itzularazteko bide ematen da, bertan gure senide hilenganako oroitzapena eta elkertasuna iraunarazteko. Ospatuko diren hiletan ondoren bertara eramango ahal dira errausk-on-tziak, prozesio batean, famili artekoak lagun direla.

4. Kapera honek beste aukera batzuk eskaintzen ahal ditu: ohiko eguneroko meza toki bilduago batean ospatzea; otoizleku baten premiari erantzutea; kapera ordutegi luzeago batean zabalik mantentzea, otoitzerako zein hildakoak gogoratu eta omentzeko gunea egokitzea, etab.

Hau guztia dela eta, egoki iruditu zaigu Zikuñagako Amaren kapera berriaren proiektua martxan jartzea

eta, berariaz, egun seinalatu batean irekitzea. Hain zuzen, Zikuñagako Andre Mariaren irudia 1979ko Ostegun Santu gauetz desagertu bazen, 2016ko Ostegun Santuko arra-tsean aldatuak izan dira kaperara berrira, gaur egun parrokiaren dugun Zikuñagako Amaren irudia eta Jauna bera sakramentuan.

Zikuñagako Amaren kultuaren tradizioaz hitz bi

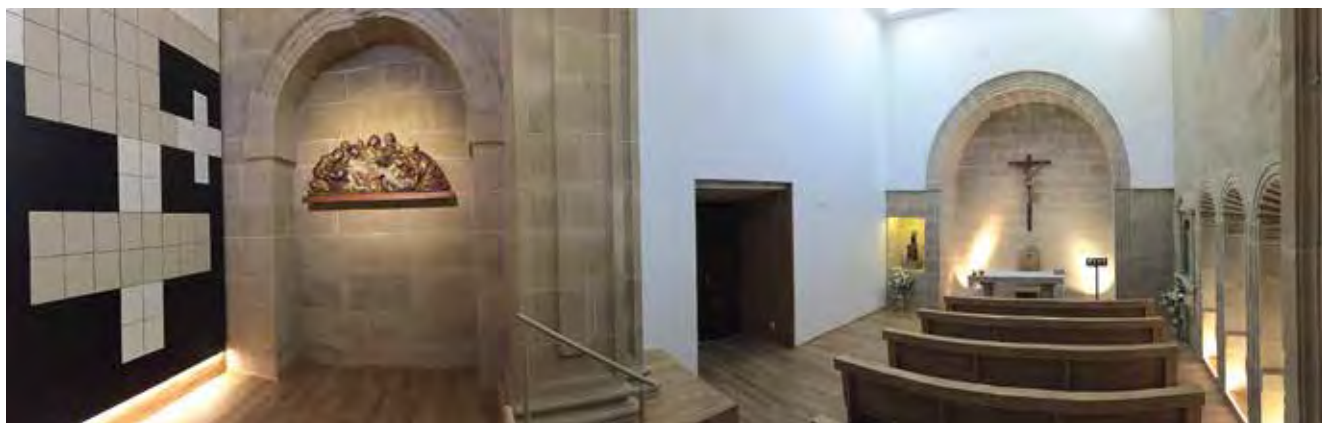
Zikuñagako Amaren kultuaren tradizioa oso antzinakoa dugu Hernani herrian. Ez dugu izkribuzko dokumenturik. Zaharrenak 1529koak dira, dohaintzei eta argiztapenari buruzkoak. Baina badugu ahoz ahoko tradizioak eta Zikuñagako Andre Mariaren argazkirik, ondoren esango duguna argitzeko.

1948. urte aldera Zikuñagako eliza eta erretaula eraberritu egin zituzten. Ordu arteko erretaula XVII mendekoa omen zen. Eta bertan, ondoko argazkian ikus daitekeenez, XII-XIII mendeko Andre Mari zuri erromanikoa aurkitzen zen. Irudi hori estapanpatxoetan Hernaniko hainbat etxeetan gorde ohi dute gure aiton-amonek. Inés Sarasua Bastidak (1924-2012) idatzirik utzi digu bere testigantza, adieraziz bera

Zikuñagako ermitako erretaula zaharra, XVII. mendekoa. Bertan kokatuta zegoen Andre Mariaren irudia XII - XIII. mendekoa zen.

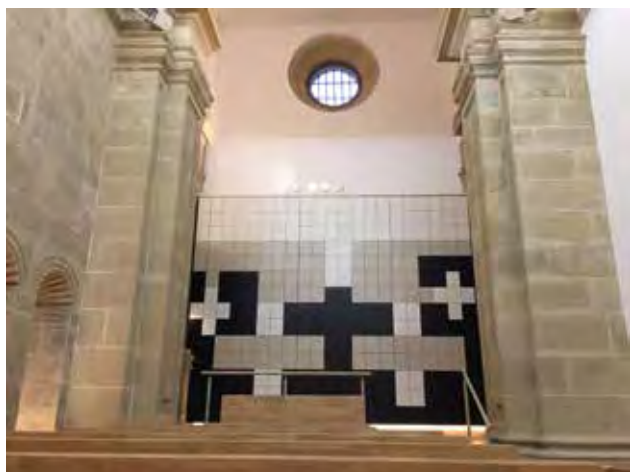
haur eta gazte zenean zuria ezagutu zuela eta, urte asko gerora, Bartzelona edo Madrilera eramane zutela irudia zaharberritzera (1949an Pedro de Anasagasti fraide frantziskotar historialariaren arabera), eta, bueltakoan, beltza ekarri zutela. Bere ahotik

Zikuñagako Ama kaperara bere osoan, eskuin aldetik.

Zikuñagako Ama kaperara bere osoan, ezker aldetik.

Errauts-kutxategi edo kolunbarioa.

eta Maritxu Izagirre Esnaola (1906-2002) parroikiko serorarengandik gauza bera entzun nuen nik, Heranira apaiz etorri berri nintzenean, eta irudi zaharren estanpatxoa ere eman zidaten eskura. Eta aipatzen dute, Juan Miguel Rezola Azpiazu arkitektoak (1918-2009) argitara eman zuela prentsako artikulua bat, esanez: "XX.eko lehen menderdian tonu argiz polikromatua zegoela". Halere, Zikuñagako "Gipuzkoako 7 Amabirjin beltzetako bat dela" dioen kontaera da nagusi historialarien artean.

Badirudi sona eta harrera handia izan zuela Zikuñagako Amarenganako debozioak bertakoen eta

Errukiaren Ama (XVI. mendekoa).

Ezkerrean, XII-XIII mendeko Andre Mari erromanikoa zuria zen, argazkian ikusten dugun bezala. Erdiko estampa atzean, "1946ko irailak 8"ko data dator. Eskuinean, zaharberritzera eraman zuten 1949an, eta, bueltan, beltza ekarri.

Ermita zaharberrituta, azken mezako argazkia. Desagertu-tako Andre Mariaren irudia haren koadroz ordezkaturik dago.

Zikuñagako Amaren irudia.

kanpotik etorritako erromesen artean. Hala, herriko apaiz-biltzarrak eta Udalak eskatuta, 1954an herriko zaindari izendatu zuen gotzaindegiak.

Geroztik, ermita botatzea eta lekuz aldatzea hitzartu zen 1986ko abenduaren 13rako. 1985eko irailaren 7an ospatu zen azken meza ermitan. Aldez aurretik, ordea, 1979ko apirilaren 12ko Ostegun Santu gauean desagerrarazi zen Andre Mariaren irudia.

Hura gertatu eta gero, ermitan egon zen eta gerora parroki elizara ekarri zen irudiaren koadroa. Koadro

Zikuñagako Ama kapera. Aurrealdea.

horretan oinarrituta, eta ermitako seroraren xehetasunak aintzat hartuz, haren erreplika bat moldeatu zuten Dionisio García eskulturgile donostiarrak eta Sindy Santiago de Astarbe polikromatzaile hernaniarrak, eta 1987ko apirilaren 11n parrokiaren kokatu zuten. Gaur egun, Zikuñagako Ama kapera berrira aldatua dago.

Honekin guztiarekin ez dut inondik ere Zikuñagako Amaren irudi aldatzea dela-eta inor zapuzturik eta mindurik utzi nahi. Alderantziz, baizik. Berarekiko kultu eta tradizio erlijiosoak, aldaketak aldatzea, bizi-bizi irauten duela gure herri honetan ohartarazi nahi nuke. Eta, bereziki, neure omena eskaini nahi diet, Zikuñaga auzoan urterik urte zaindariaren festa-eguna ospatzen duten auzokideei, eta, bereziki, hain gogotsu eta xeratsu eratzten eta girotzen diharduen gazte taldeari. Bejondeiela!

Nire eskerrona adierazi nahi diet hemendik idatzi honetarako osagai izan diren testu, argazki eta idarokizunak eskaini dizkidaten pertsona guzti.

Bibliografia iturriak

Elizondo Camio, Juan Ignacio (arkitektoa): "La Iglesia Parroquial de San Juan Bautista. Hernani" (argitaragabeko txostena). Datarik gabe.

Aguirre Sorondo, Antxon (antropologoa): "Zikuñagako ermita". Zikuñagako Ermitaren Aldeko Batzordea - San Joan Konpartsa. Hernani. 1999.